

EN AMERIKANSK MISJONSFORSKER MED VERDENSRY

AV SVEIN HANSSEN-BAUER

Uttrykket «en god mann» går kanskje ikke om en verdenskjent forsker. Likevel er det neppe noe som bedre karakteriserer professor *Kenneth Scott Latourette*. En enkel godhet ligger over ansiktsdragene hans når han kommer inn i spisesalen på Yale Divinity School om morgenen, og det er en mild trofasthet over hans vennskap når han sitter omgitt av sine studenter på sine to små privatrom i et av studenthusene, der han bor. Men det er også en indre enhet over hans livshistorie og en ubrudt disiplin bak hans storverk, som legger karakterens autoritet til fagmannens omfangsrike kunnskap.

Liv og forfatterskap.

Kenneth Scott Latourette er født i staten Oregon i 1884 der faren var jurist og bankmann. Han var en av fire søsken og gikk til skole i Oregon der han tok den såkalte BS-eksamen ved Linfield College, som nr. 1 i sitt kull. Hans hovedfag var kjemi. Deretter arbeidet han så et år på farens juristkontor og var i det hele fast bestemt på å overta etter faren.

Men på Linfield College var han blitt formann for KFUM og tok del i noen studentmøter. Det var nettopp på den tiden John R. Motts innflytelse var særlig sterk, og et av disse studentmøtene stilte Latourette ganske kraftig overfor spørsmålet om å gå ut i misjonens tjeneste. Han var imidlertid bestemt på å følge faren i forretningslivet og ønsket ikke å gå inn på denne utfordring. Men spørsmålet slapp ham ikke, til han undertegnet det løfte som Studentenes Frivilligbevegelse krevet av sine medlemmer, nemlig å være villig til å tjene Jesus Kristus hvor så enn han ble kalt.

Han dro så til Yale University og tok sin BA-eksamen der på

ett år og gikk inn på Graduate School for å arbeide mot en doktorgrad i historie. Allerede som student startet han en bibelgruppe på Yale. Denne vokste, og det var til slutt et helt nett av bibelgrupper på universitetet. Og ved siden av sitt arbeid hadde han uavbrutt ansvaret for alle disse.

Sin doktorgrad tok han på et arbeid om: «History of Early Relations between US and China». Slik fikk han sin doktorgrad på et emne fra det fjerne Østens historie, og dette forente seg med hans opplevelse i Frivilligbevegelsen og satte kursen for hans fremtidige liv. Dette var i 1909, og han påtok seg straks å reise et år for Frivilligbevegelsen, og i 1910 drar han så til China for å undervise ved «Yale in China» i Changsha. Men det var ikke lenge før han ble alvorlig syk og vant ikke helsen igjen så lenge han var der. I 1912 kom han derfor hjem til Oregon som rekonvalesent og måtte være uvirksom et helt år, bare beskjeftiget med litt hagearbeid, for å komme til krefter igjen. Etter hvert begynte han så ganske forsiktig med noe undervisning ved Reed College i Oregon.

I 1916 var han så i fullt arbeid igjen som professor i alminnelig historie ved Dennison University i Ohio. Her blir han ordinert til baptist-prest for å tjenstgjøre som College-prest. Og han skriver et par av sine mest betydelige bøker: «The Development of China» og kort etter: «The Development of Japan». Begge bøkene er blitt brukt som lærebøker ved universitetene i en årrekke og er stadig blitt revidert, siste gang bare for et års tid siden, den siste da med titelen endret til: «The History of Japan». Under sin tid ved Dennison skrev han også et mindre arbeid: «The Christian Basis of World Democracy».

Harlan Page Beach (1854—1933), en fremstående professor i misjonsvitenskap ved Yale Divinity School, ønsket nå Latourette som sin ettermann, og til tross for at han ikke hadde noen teologisk utdanning, ble han professor i misjonshistorie (1921). En god, almen teologisk innsikt hadde han dog fått gjennom studenterbevegelsen og sine mange år som leder av bibelstudium. Fra nå av rykker han hurtig fram som misjonsleder. Han hadde hele tiden vært aktiv innenfor Studentenes Frivilligbevegelse, og i 1929 deltar han for første gang i International Missionary Council's møte i

Williamstown i Mass. Fra da av har han vært aktiv i IMC og deltatt i konferensene i Herrnhut (1932), London (1936), Madras (1938) og i Whitby (1947). I 1938 var han også delegert til Utrecht-møtet som ga utkastet til World Council of Churches' konstitusjon og har siden vært en av lederne i den ekumeniske bevegelse fram til Amsterdam (1948).

I denne tiden har han fått tid til å skrive en rekke standardverk av imponerende dimensjoner. I 1929 kom den bok som er blitt standardverket framfor alle om misjonen i China: «A History of Christian Missions in China», og i 1934 skriver han igjen et tobindsverk om China: «The Chinese, their History and Culture», et verk som gjorde ham anerkjent som en førsterangs sinolog. Med boken «A Short History of the Far East» (1946), i tillegg til de tidligere verker, vant han plassen som «The Grand Old Man» innen denne forskningsgren i Amerika.

Likevel er hans hovedverk unevnt. Helt siden 1921 hadde han undervist i misjonshistorie og flittig samlet materiale. I 1924 skriver han så en artikkel i «International Review of Missions» hvor han sier at tiden nå er kommet til å skrive en historie om misjonens fremgang. Han setter endog opp et program for et slikt arbeid og formulerer de grunnprinsipper han senere skulde komme til å legge til grunn for sitt eget verk. I årene 1937 til 1945 kommer så syv svære bind: «A History of the Expansion of Christianity», et ganske enestående verk i sitt slag, som gjorde ham ansett som den mest fremstående kirkehistoriker i USA, det til tross for at hans verk ikke er kirkehistorie i streng teknisk forstand. Vi skal senere komme nærmere inn på dette verk.

Nevnes skal til slutt bare en del mindre arbeider: «Missions Tomorrow» (1936), «Toward a World Christian Fellowship» (1939), «Anno Domini» (1940), «The Unquenchable Light» (1941), «The US. Moves Across the Pacific» (1946), «The Christian Outlook» (1948), og «The Emergence of a World Christian Community» (1949). Dessuten har han redigert og utgitt boken: «The Gospel, the Church and the World» (1946), og sammen med Richey Hogg skrevet «World Christian Community in Action», og en rapport fra IMC's møte i Whitby, kalt: «Tomorrow is Here» (1948).

Mannen selv.

Latourette er ugift. Derfor har han alltid tenkt om seg selv at han har et særlig kall til studium og arbeid. Han har alltid vært medlem av en rekke komiteer og har vært den som alltid har båret brorparten av arbeidet i mange forskjellige bestyrelser. Blant annet var han president for «The American Baptist Foreign Missionary Society» i 1944—45 og er for tiden president for «The American Historical Association». Han er professor i misjonshistorie ved Yale Divinity School, som nevnt, men samtidig er han professor i det fjerne Østens historie ved Yale University, der han også er formann for «The Department of Religion» ved Graduate School, hvilket innebærer at han er overordnet og veileder for alle som arbeider med sin teologiske doktorgrad ved universitetet, og det er ganske mange.

Han ser det som sin viktigste oppgave å virke gjennom å skrive og ved å opprettholde personlig kontakt med studentene. Noen glimrende foreleser er han ikke. Men det er også en side ved hans karakter at han erkjenner fullt ut den ting, og så prøver å finne andre veier for å inspirere sine studenter. Han gir seg selv til dem uten forbehold og har all verdens tid når han kan være rådgiver for dem, enten det er faglige ting eller de mest personlige problemer. Hver mandag kveld går han, enten solen steker eller regnet pisker, ned til Yale University for å møte med en gruppe studenter interessert i bibelstudium. Hver tirsdag og torsdag har han en gruppe oppe på Yale Divinity School som samles til bønn og personlig samtale, og onsdag har han en misjonsgruppe borte i Studentenes Misjonshus. Alt regelmessig hver uke, og disse fire aftener for studentene går foran alt annet. Men hver dag, ved siden av all undervisning og administrasjon produserer han et visst antall sider, slik at hver uke kommer ut med en viss kvote trykkferdig manuskript. Han er også honorærprest ved «The Calvary Baptist Church» i New Haven og som regel bruker han søndag aften til sykebesøk. Bare lørdag kveld tar han fri, og reiser da alltid ut på landet til et lite sted der han slapper av med hagearbeid og annet kroppsarbeid. Hver sommer reiser han så ut til sitt hjem i Oregon og er der hele universitetsferien fra 25.

juni til 15. september beskjeftiget med hagearbeid, men skriver også en god del.

Alt dette avspeiler et gjennomdisiplinert liv, et trekk som han har felles med John R. Mott, og som ikke bare er utslag av personlig legning, men som uttrykker en ansvarsfølelse for å forvalte tid og krefter i Guds tjeneste, slik han best kan når han er uten familiepplikter. Og gjennom all aktiviteten går det en strøm, fra dag til dag, av regelmessig bønn og bibellesning. På sitt første studentermøte lærte han om «The Morning Watch», og har holdt trofast ved til denne dag.

Han har egentlig aldri inntatt noen fremtredende offentlig posisjon innenfor The International Missionary Council eller World Council of Churches. Likevel har han betydd usedvanlig meget og må regnes blant de mest innflytelsesrike ledere innen misjon og ekuumenikk. Dette hans bidrag har vært gjennom intim personlig kontakt og rådgivning og ved diskusjonsinnlegg fra salen. Hver gang debatten viste tegn til provinsiell tenkning, korrigerte han straks og spente dristig ut det kristne perspektivet. En stor innflytelse øver han også som den amerikanske redaktør for «International Review of Missions».

I alt Latourette gjør, er han misjonær. Et lite eksempel er at da han for en tid siden hadde kritisert skarpt skolenes historiebøker, endte det med at han selv skrev en ny lærebok i verdenshistorie for realskolen. Den tar med også Østens historie og gjør alvor av den veldige innflytelse kristendom og misjon har hatt i hele vår historie og kultur. Den prøves nå i undervisningen i Amerika for så å innføres som lærebok.

En ganske enestående ting er at Latourette forrige år ble valt til president for «The American Historical Association». Det har aldri hendt før at en kirkehistoriker har innehatt denne stilling i en av Amerikas mest fremstående forsamlinger. Han er også den første som har talt til denne ytterst sekulariserte gruppe om «Kristent historiesyn». Et avsnitt av denne hans «Presidential Address» viser hvordan det å være historiker og det å være misjonær er ett for Latourette. Han sier i innledningen: «Må jeg, under disse forhold, være så fri å påkalle Deres oppmerksomhet for en av de eldste histo-

riefortolkninger, den som går under navnet: den kristne. Jeg gjør det, idet jeg vel vet at mange anser den nå for helt avlegs, forenet med en tankegang menneskeheten har forkastet, og som nå blir hevdet bare av de, man med litt overbærenhet, betegner som etternølere i kulturutviklingen. Jeg gjør det som en der selv godtar den kristne tolkning av historien, og som mer og mer fengsles av overensstemmelsen jeg mener å finne i dette syn. Men det er ikke som forsvarer, som en i den lange rekke av menn som søker å rettferdiggjøre Guds veie i verden, at jeg ønsker å påkalle Deres oppmerksomhet for denne tolkning. Jeg ønsker heller, sammen med Dem, å ta opp spørsmålet om ikke den kristne forståelse av historien gir nøkkelen til det mysterium som har fascinert så mange av våre skarpeste hjerner.»

Latourettes historiesyn.

Det er interessant å se litt nærmere på det historiesyn som han trekker opp konturene av i denne sin Presidential Address: «The Christian Understanding of History». Han understreker først at historien er universell og går mot en kulminasjon i en stadig tragisk konflikt mellom menneskets misbruk av sin frihet og Guds svar i dom og nåde. Fordi Gud skapte mennesket i sitt bilde er menneskeheten én og historien universell. Men historien er samtidig en tragedie fordi mennesket misbrukte sin frihet. Men Gud arbeider fortsatt i universet og i historien for å føre den til triumf.

Så langt har kristendommen følge med en rekke andre religions-systemer. Men den særegne kristne oppfatning av historien hviler på historiske begivenheter. I dens sentrum står ikke et system av ideer, men en person. Det er meget mer enn en konvensjon når vi setter tidsregningen til før eller etter Kristi fødsel. Det ligger i historien selv. I Jesus fikk Guds rike ny begynnelse. Betegnelsen for hva Gud gjorde i Jesus er ikke Kristendom, men: evangelium, «godd budskap». Det er derfor i virkeligheten evangeliet og dets gang som er den indre sammenhengen i historien. Det er hva Gud gjør i sin nåde for å nå mennesket, uten å ville krenke dets frie vilje: inkarnasjonen, korset og den Hellige Ånd, som for den kristne gir mening og enhet i historien. Den egentlige historie er denne Guds uavbrutte

virken, for gjennom dom og nåde, skapelse og frelse, å fullbyrde alle ting. Og sett fra vårt perspektiv er det evangeliets gang og virke. Og det er universelt, omfatter alle menesker og folkeslag. På dette punkt innfører Latourette misjonsbefalingen i Matt. 28. Og dermed flytter han selve misjonshistorien fra periferien inn i sentrum for all historieskrivning som vil gjøre alvor av å bygge på kristne forutsetninger. Disse forutsetninger og grunnleggende overbevisninger om historien kan naturligvis hverken bevises eller motbevises med historikerens egne metoder. Han er alltid selv del av historien og kan aldri abstrahere fakta fra vurdering. Men der gis et visst kriterium: nemlig om en kristen tolkning kan gi de historiske data sammenhengende mening.

Nå kommer naturligvis en kristen historiker til å rette sin oppmerksomhet mot en rekke begivenheter som vanligvis ville blitt oversett fordi hans perspektiv og verdiskala er vesentlig forskjellig fra de som vanligvis anlegges. I sentrum står Jesus og hans korsfestelse, og sett i dette perspektiv får individet en særlig betydning. Men også samfunn og kultur kommer i nytt lys. Det er ikke evangeliets mål å frelse noe enkelt samfunn eller noen enkelt kultur. De kristne, som de der hører til Gudsriket, er alltid en revolusjonær styrke som må utfordre en hvilken som helst sivilisasjon de måtte leve i. Og her har så Latourette funnet utgangspunktet for konkret historieskrivning. For den innflytelse som utgår fra Jesus og virker gjennom de kristne samfunn og enkeltindivider i verden, den er til en viss grad målbar. Og han anfører minst tre kriterier: 1) Geografisk: Hvor vidt ut har evangeliets bærere rukket i et visst tidsrom. De generelle linjer er her lett å trekke. 2) Kristendommens vitalitet i ethvert område. Og 3) Kristendommens virkning på menneskeslekten i det hele.

Målt med disse kriterier viser kristendommens historie og evangeliets løp store perioder av fremgang og tilbakegang. Og han bruker bildet av tidevannsbølgene. Hver ny bølge skyller vannet litt høyere opp enn den forrige nådde. Og etter hver stor bølge synker vannet tilbake, men ikke riktig så langt som forrige gang, og så kommer igjen en veldig bølge skyllende mot strendene. I hvert av de store fremstøt kristendommen har gjort, har den blitt en sterkere og bredere kraft i verden enn før.

I en slik veldig pulserende bølgegang har evangeliet gått fram gjennom verden til vi i dag står foran virkeliggjørelsen av at evangeliet skal bli forkynt for alle folkeslag.

Men dette er ikke uten videre et uttrykk for fremskrittstro i historien. Han tror på et fremskritt og mener at hele det historiske materiale peker mot det. Men, og det er viktig, bare om man i bedømmelsen av det historiske materialet bruker kristendommens egne kriterier. Dernest er det ikke bare tale om en immanent innflytelse fra Jesu liv opp gjennom historien. I stedetfor å avta, øker denne innflytelse i bredde og kraft. Dette er den Hellige Ånds verk. Gjennom den Hellige Ånd arbeider Gud uavbrutt med fremgang i verden og historien. Så er det en trosbegeistring som ligger i den tittel han gir bindet om det 20. århundres begynnelse: «Advance Through Storm». En trosbegeistring som ble vakt allerede på hans første studentmøter med slagordet: «Verdens evangelisering i dette slektledd».

Hans 7-binds verk.

I verket: «A History of the Expansion of Christianity» setter Dr. Latourette seg som mål intet mindre enn dette å se kristendommens utbredelse på bakgrunn av hele menneskeslekten og dens historie. Og i det perspektiv, som vel både moderne vitenskap og Østens kulturer har gitt ham, står kristendommen som et ungt fenomen. Kristendommen sprang fram bare for noen sekunder siden og dens løp er ennå ganske kort, men har omspent hele verden. Og det er en slik umåtelig dristighet i kristendommens begynnelse, der noen enkle disiple står med bergprekenens tårnhøye krav og har fått befalingen at dette tilsynelatende umulige evangelium skal forkynnes for alle verdens folk. Kristendommen hadde så minimale sjanser og i løpet av 500 år overlever den det gresk-romerske rikes fall.

Dr. Latourette beskriver så de enkelte priodene. Etter de første 500 års fremgang følger den alvorligste tilbakegang, fra 500 til ca. 950. Fra 950—1350 er det igjen en bølge fram, som så følges av et kortere tilbakefall inntil 1500 da reformasjon og motreformasjon reiser en mektig tidevannsbølge som varer helt opp til 1750. Hundre

års tilbakegang danner så en pause før det store århundre setter inn omkring 1815, en mektig bølge som ennå ikke synes å ha nådd klimaks.

Hver periode belyser så Dr. Latourette med et enormt materiale, enten det gjelder øst eller vest i verden. Og han stiller til hver periode en rekke spørsmål: Hvordan var den kristendom som bredte seg? Hvorfor bredte den seg? Hvorfor hadde den til tider tilbakegang? Hvordan bredte den seg? Hvilken innflytelse hadde kristendommen på sine omgivelser? Og hvordan preget disse på sin side kristendommen?

I den første 500-års periode nådde evangeliet ut over hele den gresk-romerske verden. Og det ble skapt en kristen kirke, en teologi, en liturgi og en kristen litteratur med stormenn som Paulus, Origenes, Ambrosius og Augustin. Men resultatene var i denne periode helt innenfor det religiøse felt. Kristendommen hverken gjenfødte eller ødela det gresk-romerske samfunn.

Kirkens ytre struktur i dette tidsrom var støpt i det romerske keiserrikets form. Med dets fall kom det store tilbakeslaget, som også innenfra var forberedt ved kristendommens hellenisering. Barbarernes invasjon nordfra og Islams angrep sørfra reduserte kristendommens landevinning sterkere enn i noen etterfølgende periode. Men spiren til ny fremgang lå i Teutonernes kristning, og i at kristendommen ble løst fra gresk-romersk kultur og fikk derved frisk start.

Fra 950 til 1350 følger så en veldig fremgang der evangeliet rekker fra Grekenland og Skandinavia til den Kinesiske sjø, India, Nubia og Etiopia. Vikingene bringer den visstnok til Nord-Amerika. Tilhengere vinnes blant stammene i Sentral-Asia og de gamle kristne samfunn i China reiser seg igjen. Det er romersk-katolsk misjon som går fram. Men praktisk talt overalt er de kristne samfunn bare små minoriteter i en overveldende hedensk kultur. Bare i Vest-Europa skapes det en ny sivilisasjon og kultur som etter hvert skal bli de andre kulturer overlegen på grunn av det ethos kristendommen satte inn, ikke minst gjennom munkeordnens «ora et labora».

Men 150 år av tilbakegang følger. Kristne samfunn på Grønland forsvant, og i China, Mongolia og det meste av Sentral-Asia

ble de totalt utslettet. Nestorianismen i Mesopotamia og Persia ble svekket og tyrkerne overrente hele det kristne Lille-Asia. I Europa så det ut som den kultur som hadde sine røtter i kristendommen nå skulle bli dennes fiende. Det var en mektig utfordring kirken møtte. Nasjonale stater oppsto. Byer vokste fram. Gammelt samfunn og økonomisk system ble brutt i stykker. Krig var sedvane, politikken var verdsliggjort, og renessanse og humanisme ga nye idealer. Og en mektig geografisk ekspansjon satte inn mens kristendommen var på lavmålet i Europa.

Men vekkelsen kom og gjorde kristendommen mer virkekräftig enn noen gang før. Den protestantiske reformasjon og den katolske motreformasjon satte inn. Bare lite av det tapte land ble gjenvunnet. Men evangeliet nådde videre utover i India, ble fast plantet på Ceylon, og brakt for første gang til Burma, Malaya, Siam, Cambodja, Annam, Øst-India, Fillipinene og endog til Tibet. Det ble igjen brakt til China og for første gang til Japan. Langs kysten av Afrika sør for Sahara ble kristne samfunn spredd ut. Og en levende kristendom fikk hjemme på Nord-Amerikas østkyst. Men fremgangen skyldtes kristne folks kolonisasjon, og evangeliet vant liten fremgang blant de store ikke-kristne religioner og kulturer. Det var bare ubetydelige minoriteter i Ottomanernes rike, i Persia, India, China og Japan.

Kristendommen formet tiden i denne periode, men ble også i ikke liten grad selv influert og dermed svekket, og en kortere pause i fremgangen inntreer omkring 1750.

Men i slutten av århundret forbereder de store vekkelsene «Det Store Århundre», fra 1815 til 1914. Protestantismen leder nå foran romerkirken i en veldig ekspansjon, som skjer på tross av ugunstige forhold. Det er kristen troskraft som bryter igjennom og skaper bevegelser som KFUM og KFUK, Søndagsskolebevegelsen, Studenterbevegelsen, Misjonsselskapene, Oxfordbevegelsen, Metodismen, Baptismen osv. Det tales om individuell omvendelse, moralsk reform og kristne prinsipper anvendt på alt i livet. De kristne kalles til «Verdens evangelisering i dette slektledd» og til kamp mot fysisk, sosial og økonomisk lidelse. Og kristne misjonærer trenger fram til nesten

hver avkrok av alle kontinenter, så der omkring 1914 er bare få stammer og folk der det absolutt ikke finnes grupper av kristne.

Største fremgangen er i Nord-Amerika der tallet på kirkemedlemmer i denne periode stiger fra 10 til 40 prosent. Millioner av emigranter, negre og indianere setter uhørte oppgaver for det kristne arbeidet. Og kristendommen former den nye nasjons idealer. Men evangeliet går videre til Australia, New Zealand, Stillehavøyene, til Fillipinene og Indonesia. China og Japan åpnes igjen for kristen misjon. Evangeliet slår fast rot i Korea, og både den romerske og protestantiske kirke går fram i Burma, Siam, Malaya og Fransk Indo-China. Evangeliet bringes til Madagaskar og små kristne samfunn finnes i hver koloni i Afrika. Skriftspråk dannes. Skoler og hospitaler opprettes. Bøker og bibler trykkes.

Men bare fremgang er det slett ikke. Islam er fremdeles intakt. I Vesten glir hundre-tusener av arbeidere med deres familier vekk fra kristendom og kirke. Nasjonalismen rykker fram. Verdenskrig raser. Negerslaveri og sosial nød er vidt utbredt i de «kristne» land.

I Europa går kristendommen tilbake. Men sett i verdensperspektiv mener Dr. Latourette at vi visstnok ikke ennå har nådd klimaks. Han peker på tre vesentlige ting som er skjedd de siste 30 år: Prosenten av kristne utenfor Europa er fordoblet. Kristendommen er blitt meget dypere rotfestet ved at lederskapet er gått over til de innfødte selv. Og som det tredje nevner han den ekumeniske bevegelse, den verdensvide kristne fornyelse fram mot kirkelig enhet.

Dr. Latourette slutter sitt verk med et fremsyn. «Ingen annen religion har hatt en lignende historie, og så langt man kan profetere på grunnlag av fortiden, så vil fremgangen fortsette.»

Men forfatteren tror ikke at det er en fremgang inn i tusenårsriket. Guds rike vil komme som et innbrudd i tiden, som en Guds gave ved historiens ende. Med kristendommens seiersgang kommer også samtidig synden og destruksjonen inn så meget farligere. Historien ender i en krise der det nye gis ovenfra. Men det betyr ikke at det ikke er en fremgang også i tiden. Hele det historiske materiale taler for det, og «det er selve hjertet i troen at Gud og Vår Herre Jesu Kristi Far ikke vil lide nederlag».

Da dette verket forelå ferdig i 1945 ble det, for de første århundres vedkommende, sammenlignet med Harnack's verk: «Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten». Og H. P. van Dusen sa om det at det målte seg med Gibbon's: «The Decline and Fall of the Roman Empire». Det være som det være vil. En slik global historiefremstilling der Skandinavia og Korea har like vekt i og for seg, og der et så enormt materiale skal holdes sammen i verdensperspektiv, et slikt verk ligger naturligvis åpent for kritikk på hvert eneste punkt, så vel som i hele opplegget. Den utelates her. Men det er kanskje grunn til å nevne at verket må bedømmes etter hva det er og vil være, nemlig en historie om kristendommens ekspansjon. Det er hverken kirkehistorie eller dogmehistorie og vil skuffe om det leses som sådant. At Dr. Latourette selv er klar i denne distinksjonen, bevises av at han for tiden er opptatt med å skrive en kirkehistorie i ett bind: «History of Christianity» og har i tankene en stor 6-binds kirkehistorie som en pøndant til sin misjonshistorie.